

De prijs van ...

De parkwachters in Afrika's wildparken hebben een gevaarlijk beroep. Zij zijn, om zich te kunnen weren tegen stropers, uitgerust met automatische R5 machine-geweren. De stropers, die het vroeger hadden gemunt op het ivoor van de olifant, jagen nu op de neushoorn. In China en Zuid-Korea geloven ze dat de hoorn de potentie verhoogt. De neushoorn wordt beschermd achter hekken onder hoogspanning en door zwaarbewapende parkwachters, die bij het zien van een stropers eerst schieten en dan pas vragen.

Ruim veertig neushoornscheden liggen in het basiskamp netjes in rijen uitgesteld onder een golfplaten dak. Waar ooit de hoorn zat, zijn slechts enkele splinters en gedroogd bloed zichtbaar. Het zijn de resten van een van de grootste slachtpartijen van de laatste decennia. Het privépark Mkhaya is de enige plek in het koninkrijk Swaziland waar de met uitsterven bedreigde zwarte neushoorn nog te vinden is. Het lijkt op een vesting, dit natuurreservaat dat ruim 6.200 hectare groot is en aan zestig parkwachters werk biedt. Het aantal in het park levende neushoorns wordt geheim gehouden om geen slapende honden wakker te maken. Ook de toeristenstroom wordt streng gecontroleerd. Niemand mag met zijn eigen auto het park in; bij de ingang kun je een jeep met chauffeur huren. Mkhaya opent sinds kort zijn poorten voor natuurliefhebbers, die de harde kant van de natuurbescherming niet schuwen, al worden confrontaties met stropers gemeden. Belangstellenden kunnen kennismaken met het werk van de rangers en er ook actief aan deelnemen. Ongeveer tachtig procent van de reissom is bestemd voor het park Mkhaya.

Parkwachter Michael Ngwenya maakt zijn geweer schoon. De strijd tegen de stropers is volgens de 26-jarige Swazi pas begonnen. Hij zit op een van de vier stropersstorens die boven de bomen uitkijken bieden over het park. De zon gaat snel onder en de temperatuur zal vanacht het nulpunt naderen. Michael trekt een deken stevig over zich heen, zijn ogen zoeken de omgeving af. De nachtelijke uren zijn favoriet bij de stropers, weet hij uit ervaring.

De meters hoge hekken zijn in het verleden al een keer geklommen. Men kan uitkijken op de kanten van de hoorn, maar de kanten van de hoorn zijn niet te zien. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien.

Bruike hoort, dat is maar. Michael duikt een natuurelke zichtbaar. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien. Het is een lange tijd geleden dat een stropers het basiskamp heeft gezien.

is een zacht geschraap te horen... Hét herkenningsgeluid van een etende, zwarte neushoorn. Michael pakt wat zand en laat het langzaam vallen om te zien waar de wind vandaan komt. "We moeten uit de wind blijven, want de neus van een zwarte neushoorn is net als zijn gehoor beter ontwikkeld dan zijn ogen." Met gemak sluipt hij in een boog naar het dier, niet gehinderd door struiken of het vele droge hout dat op de grond ligt. Dat de moeder ons opmerkt als we tot op veertig meter zijn genaderd, is dan ook mijn schuld. Het jong verschuilt zich snel achter haar grote lijf, maar de bescherming is maar van korte duur. Als door een bij gestoken zet de moeder de aanval in. Michael fluit kort als sein dat we in plaats van weg te rennen een boom moeten zoeken. Opmerkelijk snel komt de bundel spieren aangedenderd en ik verbaas mezelf door binnen enkele seconden hoog in een boom te zitten. Ik ben in een Mkhaya geklommen, de boomsoort waarnaar het park is vernoemd en die alleen in zuidelijk Afrika voorkomt. De neushoorn blijft ons even triomfantelijk beloeven om daarna snel terug te gaan naar haar jong.

's Avonds, bij het kampvuur en een maaltijd van sla, aardappel-puree, gestoofd impalavlees en wildebeestworst, legt Michael uit waarom het echte Afrika alleen nog is te vinden in de vele natuurparken. "Na de komst van de blanke jager aan het begin van deze eeuw zijn bijna alle dieren verdwenen. De kuddes vormden een plaag, dachten ze. Later werden natuurparken ingericht, maar in de jaren zestig en zeventig stonden de parkwachters met hun traditionele messen machteloos tegen de zware wapens van de georganiseerde misdaad. Nadat eerst de olifant bijna werd uitgeroeid om zijn ivoor, is het de laatste jaren de beurt aan de twee neushoornsoorten die Afrika nog rijk is. En dat voor een klonk haar, want het is niet eens een echte hoorn."

gevaarlijk werk doet, maar hij heeft een doel voor ogen. Hij woont in het park en moet 24 uur per dag klaar staan. Als vergoeding voor zijn diensten krijgt hij behalve loon, eten en een slaapplek. Alle rangers zijn bereid hun leven te geven voor de dieren. Enkele collega's die omkwamen in een vuurgevecht met stropers zijn tot helden uitgeroepen. De eerste taak van die dag is het opsporen van een zwarte neushoorn met haar vier maanden oude jong, de trots van het park. Ruim voordat het licht wordt, gaan we op pad; het schijnsel van de maan als wegwijzer. Michael zoekt tussen het hoge gras naar uitwerpselen. Na honderden op droppes lijken de balletjes van talloze antilope-soorten en een mestheuvel van een kudde olifanten te hebben gevonden; blijft hij staan bij een kleinere hoop met een weinig uitroddigende geur. "Het is een zwarte," zegt hij trots. "Door de vliegen en de sterke lucht weet je dat het van afgeloopen nacht moet zijn. Op het menu van de witte neushoorn staat alleen gras, maar zijn zwarte broertje lust ook boomblad." Hij graait met zijn hand door de

en tuurt de grond af. Bij zijn speurtocht naar voetafdrukken let hij ook op sporen van menselijke indringers. De rangers zelf hebben geïmporteerde schoenen waardoor een afwijkende afdruk meteen wordt herkend, zelf op de keiharde leemgrond waar een leek het verschil tussen schoenmaat 45 en een olifantenpoot niet kan zien. Plotseling dringt zich een lucht van verrotting op. Mijn lege maag spettert tegen, ik stop en wil vragen waar de stank vandaan komt, maar met een pols in mijn rug beveelt Michael: "Doorlopen!" Tien meter verder vertelt hij over de zwarte mamba, één van de giftigste slangen die Afrika rijk is. "De slang kan allerlei aroma's de lucht in spuiten, zelfs een geur die lijkt op die van ontluikende bloemen. Via de stank die je net rook, probeert hij roofvogels te lokken en te verrassen."

Over het gevaar van de zwarte mamba kan hij kort zijn: "Er is niets aan de hand totdat je oog in oog met de slang staat. Dan weet de mamba zich ontdoet en valt hij aan." Hij tikt veelbetekend op zijn sigarendoos met flesjes antiserum. Ineens blijft hij staan. In de verte

Dat is niet het enige misverstand. "Beide neushoornsoorten zijn grijs van kleur en dus kloppen de namen niet. De Zuid-Afrikanen noemden de grootste soort wildlip, wegens de brede bek van het dier. Engelstalige jagers pikten dat op als white, als hun schiet-

een neushoorn

schijf maar een naam had. Zonder verder na te denken werd de kleinere black genoemd. De witte neushoorn is nieuwsgierig en dus gemakkelijk neer te schieten. In zeer korte tijd werd het aantal van 50.000 dieren gereduceerd tot enkele duizenden. Van de zwarte neushoorn zijn nu nog 2.500 exemplaren over. Het dier staat bekend als schuw, maar agressief en vormt daardoor een uitdaging voor de doorgewinterde jagers.

Michael denkt terug aan de vele vondsten van neushoorns in doodsnood. Hij zegt wrang: "Omdat gewerschoten over grote afstand dragen, proberen ze de dieren nu te strikken. Dan hakken ze de hoorn uit de schedel en laten het dier aan zijn lot over. Als je dat ziet, beseft je dat je mensen kunt haten." Net als in veel andere Afrikaanse landen werden beide neushoornsoorten in Swaziland uitgeroeid. Een veelomvattende herintroductie was noodzakelijk, maar nog kon de teruggang niet worden gestopt. Pas na jaren van keiharde acties, investering van miljoenen gulden en veel arbeidsuren kon in 1995 worden gemeld dat het aantal witte en zwarte neushoorns, voor het eerst in twintig jaar, stabiel bleef. Er worden nog steeds tientallen dieren gestroopt, maar dit verlies kan door de jonge aanwas worden opgevangen.

Mkhaya is een van de weinige parken in Afrika dat zichzelf kan bedruipen. In 1979 is er begonnen met het fokken van de nguni, een oeroude Afrikaanse koeiensoort. Hiermee werd het ras, dat bijna ten onder was gegaan aan ongecontroleerd kruisen met andere soorten, voor

uitsterven behoed. Het dier levert goed vlees dat voor veel geld kan worden verkocht. De rangers houden de koeien in een klein deel van het park. Voor we in onze tent gaan slapen, raadt Michael me aan om 's ochtends mijn schoenen goed leeg te schudden. "Schorpioenen zijn dol op Europese zweetvoeten." De vierde dag is het raak en laat een tien centimeter lang exemplaar zich onwillig op de grond vallen. Het dagelijks controleren van de met 4.800 volt beveiligde hekken is een tijdrovende klus. Het hekwerk houdt de olifanten binnen die maar wat graag naar de nabijgelegen akkers willen uitzwermen en het sluit ongewenst publiek buiten. De rangers doen veel werk lopend in het park, maar voor deze controle pakken we een jeep. "Knobbelswijnen", verklaart Michael, "graven regelmatig gangen onder de hekken, die dankbaar worden gebruikt door stropers." Met zwaar materieel hangt hij precies voor zo'n doorgang stroomgeleiders op. De eerste de beste die er doorheen klautert zal zich dat nog lang heugen en het voorlopig niet weer doen. Pas een paar dagen later wordt de gang dichtgegooid met zand. Op de terugweg blijken de praktijklessen in dierspeuren niet zinloos te zijn geweest. Ik wijs op twee rank gevormde koppen die ons beloeven vanuit het hoge struikgewas. Cheetahs, de snelste dieren die op deze aardbol rondlopen. De gids wil, net als ik, graag iets dichterbij, al verschillen onze motieven. Deze jachtluipaarden hebben zich moeten handhaven, nu hun leefruimte kleiner wordt. De gids wil hun conditie peilen en ik wil een foto van ze maken.

Als we tot vijftig meter zijn genaderd, laten nog drie dieren zich zien. Daar had ook Michael Ngwenya niet op gerekend. Als ik omkijk naar de auto, zegt hij koel: "Ze zitten op je voor je de deurknop in je hand hebt." Om dit te bewijzen spurt de cheetahs naar voren en staan binnen een seconde vlak voor ons. Ze laten de kop zakken en houden ons vanuit hun ooghoeken in de gaten. "De enige manier om je leven te redden is ze diep in de ogen te kijken. Ze vallen nooit een prooi van voren aan..." is Michael's advies. Met de ruggen tegen elkaar lopen we langzaam achteruit, terug naar de jeep. Door de enorme bevolkingsgroei en de massale kap van brandhout dreigt een park als Mkhaya een groen eiland te worden in een dorre woestijn. Nu al proberen mensen het park binnen te komen om "slechts" hout te stelen. In het droge klimaat van Swaziland groeit de traditionele beplanting langzaam en ten bate van de houtproductie zijn overal snelgroeiende bomen en struiken geplant. Immense bossen van eucalyptus zijn daarvan het bewijs. Doordat de vele vogels in het park vaak niet verteerde zaden van elders afscheiden, moet Mkhaya vechten tegen

oprukkende palmen en andere uitheemse boomsoorten. De traditionele vegetatie vormt het voedsel voor de meeste dieren en daarom steken de rangers veel tijd in het opruimen van die "nieuwkomers". Door de stropen zijn de dierpopulaties in het park tix uitgedund. Bovendien kan het gebruik van pesticiden in de omliggende gebieden ziektes doen ontstaan die een diersoort de genadeklap geven. De rangers weten hoeveel dieren er zijn en houden hun gedragingen nauwlettend in de gaten. Zieke dieren worden gevangen, afgezonderd en behandeld. Het stropen gaat echter door, ondanks de bewaking en de zware straffen. De vangst van een neushoorn levert immers voldoende op om in Swaziland de rest van je leven achterover te gaan zitten. Hij die illegaal in het park wordt aangetroffen, wordt zonder proces voor vijf jaar achter de tralies gezet en krijgt een hoge boete.

Als iemand een dier heeft gestroopt en wordt gepakt, moet hij de 'intrinsieke' waarde vergoeden. Voor een neushoorn is die begroot op ruim 100.000 gulden. En door de strenge bewaking stijgt de prijs van een neushoorn.

